POLSKA AKADEMIA NAUK - BIBLIOTEKA KÓRNICKA
Ustawodawstwo Sejmu Wielkiego z 1791 r.

SEJMY

PRAWO UCHWALONE

DNIA 13 MAJA 1791 r.

Kórnik 1985 r.

SEYMY

PRAWO UCHWALONE

DNIA 13 MAIA 1791.

I.

O mieyſcu dla Seymow przeznaczonym.

1. DLA Seymow Ordynaryinych, *Warſzawę* w Koronie, a z kolei każdemu takiemuż Seymowi, trzeci raz przypadaiącemu *Grodno* w Litwie, za mieyſce zwyczayne wyznaczamy.

2. W przypadku zniſzczenia Miaſta Seymom przeznaczonego, lub w przypadku woyny, gdyby wynikała potrzeba w innym mieyſcu Seym oznaczyć;

My Krol znioſſzy ſię ze Strażą, inne Miaſto na Ziazd Seymowy Uniwerſałem Naſzym na raz ieden oznaczemy.

3. W ciągu rozpoczętego Seymu; gdyby ſię trafić mogły wyżey wymienione przypadki, lub inne nawet za gwałtowne większością Zdań Seymuiących uznane; tedy Seym w mieyſcu takowym zalimitowany, na inne mieyſce przenieſionym bydź może.

II.

O czaſie do ſkładania Seymow przeznaczonym.

1. Seym Ordynaryiny co dwa lata zwoływany bydź powinien, zaczynać ſię zaś będzie dnia pierwſzego Mieſiąca Października, chociażby i w dzień Swiąteczny.

2. Krol znioſſzy ſię z Strażą; Uniwerſał do zwołania Seymikow przed-Seymowych wyda, Propozycye od Tronu na Seym przygotowane, wraz z gotowemi Proiektami, przez Poſty ſwe do każdego z oſobna Seymiku rozeſzle.

3. A gdyby Krol Uniwerſałow i Poſłow na Seymiki nie wyſłał; tedy Woiewodztwa, Ziemie i Powiaty na terminie z Prawa przeznaczonym Seymiki przed-Seymowe odbywać, i na nich Poſłow obrać będą powinni. A tak obrani Poſłowie, tudzież Senatorowie, ziadą ſię na czas i mieyſce Seymowi Ordynaryinemu Prawem przeznaczone, i ſeymować będą z mocy Prawa ſamego, choćby Uniwerſałow nie było.

III.

O czaſie trwania Seymow, i onych rożnicy.

1. Seym Ordynaryiny trwać będzie przez dni ſiedmdzieſiąt naſtępnie po ſobie idące, nie rachuiąc w to dni Niedzielnych, i innych uroczyſtych.

2. Gdy potrzeby publiczne wyciągać będą dłużſzego czaſu; Seym może bydź przedłużony do dni piętnaſtu.

3. Chociaż Seym Ordynaryiny na terminie zwyczaynym, lub z prorogacyi uchwalonym, ſkończony zoſtanie; zawſze iednak będzie gotowy do zwoła-

nią w przeciągu dwuletnim, to ieſt od dnia dokończonego Seymu Ordynaryinego, aż do dnia oſtatniego przed przypadnieniem Seymu Ordynaryinego; wydanie zaś Uniwerſałow na Seymiki Poſelſkie, naſtępować ma ſześcią tygodniami przed temiż Seymikami.

4. Takowy Seym zawſze gotowy, za Liſtami Krola, do wſzyſtkich Poſłow i Senatorow wydanemi, zwołanym bydź ma, ktory Seym gotowy, zaczynać ſię będzie w cztery tygodnie od daty tychże Liſtow; Liſty zaś pomienione poſyłane bydź maią do Kommiſſyow Porządkowych, *reſpective* tych Woiewodztw, Ziem i Powiatow, do ktorych Senatorow i Poſłow wydane zoſtaną, a ci będą powinni Kommiſſyom tymże dawać rewerſa na odbierane takowe Liſty. Gdyby zaś w przypadkach potrzeby zwołania Seymu gotowego Prawem opiſanych, Krol wzbraniał ſię wydać Liſtow do wſzyſtkich Senatorow i Poſłow, a Marſzałek Seymowy uznałby konieczną i rzetelną potrzebę zwołania Seymu gotowego; tedy tenże Marſzałek Seymowy, do wſzyſtkich Senatorow i Poſłow wydać powinien Liſty, zwołuiąc onych na

Seym gotowy, i powody zwołania tego wyrażaią.

5. Poſłowie i Senatorowie w ciągu do trwałości Seymu gotowego, podług Prawa opiſanym, na każde zwołanie przez Krola, lub Marſzałka Seymowego, ſtawić ſię będą obowiązani na mieyſce w Liście okolnym wytknięte.

6. Przypadki do koniecznego zwołania Seymu gotowego, ſą naſtępuiące: 1. W gwałtowney potrzebie do Prawa Narodow ściągaiącey ſię, a ſzczegolniey w przypadku woyny ościenney. 2 W przypadku wewnętrznego zamięſzania, grożącego rewolucyą Kraiu, lub kollizyą między Magiſtraturami. 3 W widocznym powſzechnego głodu niebeſpieczeńſtwie. 4. W oſierociałym ſtanie Oyczyzny przez śmierć Krola, lub niebeſpieczney iego choroby. 5. W przypadku, gdyby w Straży Rezolucyi Krolewſkiey Miniſter żaden podpiſać nie chciał, a Krol gdyby tey Rezolucyi nie odſtępował, i przy niey upierał ſię; Marſzałek Seymowy upraſzać będzie o zwołanie Seymu gotowego, a ieżeli Krol ſpoźniać będzie zwołanie; Marſzałek to wykonać powinien, tudzież

w przypadku: gdyby ktora z naywyższych Kommiſſyi Rządowych odebrawſzy iakie zlecenie od Straży, oſądziła większością głoſow, też zlecenie bydź mogące ſzkodliwym: wtedy *proviſorie* poſłuſzna będąc w wykonaniu Rezolucyi; Straż poda nieodwłocznie uwagi ſwoie Krolowi, i Straży. A gdyby Straż nie ſkłoniła ſię do tych uwag; może upraſzać Krola o zwołanie Seymu gotowego, gdyby zaś Krol tego Seymu nie zwołał; może o to podać na piśmie, żądanie ſwoie Marſzałkowi Seymowemu, ktory z przełożeniem treści i powodow, tak w tym przypaku, iako i w wyżſzym, pod zdaniem Sprawy w Seymie. natychmiaſt Seym zwołać powinien.

IV.

O Oſobach Seym ſkładaiących.

1. Seym ſkładać ſię będzie z Krola, z Senatu, z *Miniſterium*, i z Poſłow obranych; Seym na dwie Izby dzielić ſię będzie: na Izbę Poſelſką, i na Izbę Senatorſką, pod Prezydencyą Krola.

2. Senatorowie i Miniſtrowie, tylko w obiektach ſprawowania ſię z Urzę-

dowania ſwego, i dopełnianych przez ſiebie obowiązkow w Kommiſſyach, a Miniſtrowie wſzyſcy w Straży zaſiadaiący, we wſzyſtkich Materyach na Seymie *votum deciſivum* nie będą mieli.

3. Liczbę Senatorow Swieckich, do połowy uchwalonych na ninieyſzym Seymie Poſłow, w proporcyi rowney każdey Prowincyi porownywamy: A nominowanie Senatorow Nam Krolowi Panuiącemu do naydłużſzego życia, i wolny przez Nas Krola wybor za zgodą Stanow zachowuiemy, naſtępnym zaś Krolom nominowanie iednego z dwoch Kandydatow, do wakuiącego Krzeſła Swieckiego, po Woiewodztwach, Ziemiach i Powiatach, ſekretnemi wotami wybierać ſię powinnych, zabeśpieczamy.

4. Izba Poſelſka mieć będzie na czele ſwoim Marſzałka Seymowego, a przed obraniem onego, Marſzałka ſtarey Laſki Seymowey.

5. Izb obydwoch komplet, uważaiąc razem Senatorow i Poſłow, ſkładać ſię będzie naymniey z czwartey części, a zrywaiący komplet, w Sądach Seymowych odpowiadac ma.

V.

O obowiązku naydowania ſię na Seymie Senatorow, Miniſtrow i Poſtow.

1. Senatorowie, Miniſtrowie i Poſłowie na każdym Seymie Ordynaryinym, rownie i na każdym gotowym zwołanym, od początku, aż do końca Seymu, tak na Seſſyach Seymowych, iako i Prowincyonalnych, naydować ſię powinni.

2. Gdyby Senator nie był dwa razy, raz po raz, na dwoch Seymach Ordynaryinych; Urząd trącić będzie, i tenże Urząd wakuiącym zoſtanie. Jedna choroba, ktorą Senator na naſtępnym Seymie zaprzyſiądz ma, uwalniać będzie Senatora od wymienioney kary odpadnienia od Urzędu. Także od rygoru tego Weteran Senator ſześćdzieſięcioletni wolny będzie.

VI.

O beſpieczeńſtwie Oſob Seym ſkładaiących.

1. Senatorowie, Miniſtrowie i Poſłowie, podczas Seymu, nie będą używać dobrodzieſtwa ſuſpenſy, iako i Poſłowe za granicę wyſłani, przez czas Poſelſtwa ſwego.

2. Tak w ciągu Ordynaryinego, iako też gotowego Seymu, Oſobom Seymuiącym waruie ſię beſpieczeńſtwo ich Oſob, każdy ktoryby w czaſie takowym, lub ſześcią Niedzielami, przed i po Seymie, gwałt iakikolwiek oſobiſty uczynił Oſobie Seymuiącey; karany ma bydź o wyſtępek zelżonego Maieſtatu.

VII.

O czynieniu zarzutow Senatorom, Miniſtrom i Poſłom.

1. W trzech dniach przed otwarciem Seymu, Poſłowie złożą *Lauda*, każdy ſwych Seymikow, z ktorych ſą wybranemi, u Marſzałka zeſzłego Seymu, lub gdyby ſię ten z przyczyny choroby nie znaydował albo umarł; u pierwſzego Poſła tey Prowincyi, w ktorey zoſtawała Seymu pierwſzego Laſka: ktore to *Lauda* po obraniu Marſzałka do Kancellaryi Seymowey oddane będą.

2. W tymże czasie czyniący zarzuty przeciwko Seymikom, tak iak są w Rozdziale o Seymikach opisane, u Marszałka starey Laski, lub mieysce iego, iako wyżey, zastępuiącego, złożą obiekcye swoie na pismie, i za rewersami.

3. Zarzuty przeciwko Seymikom, czynione bydź powinny osobiście, choćby nawet przez iednego z Manifestuiących się.

4. W przypadku iednak zarzutow, nie całe Dzieło Seymikowania niszczących, ale tylko Osobę, lub Osoby, pomimo Prawa obrane, oskarzaiących, ieżeli takowe zarzuty na Rugach Seymikowych rozwiązane zostały; wznawiane więcey bydź nie mogą.

5. Jeżeli zaś na Seymiku zarzucane nie były; na Rugi Seymowe, choćby przez Plenipotentow czynione, do Rezolucyi przyimowane bydź maią.

6. Zarzuty *Criminis*, Kondemnaty przeciwko Senatorom, Miniftrom, osobiście, lub przez Plenipotenta umocowanego do takowego Dzieła, składane będą u Marszałkow Narodowych.

VIII.

O otwarciu Seymu i o Rugach.

1. Dzień otwarcia Seymu poczynać się będzie, od zwykłego w Farnym Kościele Nabożeństwa, po którym My Król odbierzemy w Senacie powitanie od Marszałka przeszłego Seymu, lub zastępuiącego mieysce iego, z oznaymieniem udania się do Posłow do Izby własney, dla odprawienia Rugów, i obrania nowego Marszałka, a po daney od Nas Króla przez Kanclerza odpowiedzi, Posłowie udadzą się do Izby Poselskiey, gdzie Marszałek przeszłego Seymu, lub w niebytności iego, pierwszy z porządku Poseł z teyże Prowincyi, Laskę podniesie, i Seym zagai.

2. Chociażby Marszałek Seymowy starey Laski, nie był obrany Posłem na Seym następny Ordynaryiny; iednak w Seymie przypadłym obowiązki Prawem ninieyszym przepisane, aż do zdania Laski nowo obranemu Marszałkowi, dopełnić powinien, po czym funkcya iego iuż ustawać będzie.

3. Po zagaieniu Seymu i ustąpieniu Arbitrow z Izby, ieżeli zarzuty prze-

ciwko Seymikom oddane ſą do Laſki; Marſzałek ſtarey Laſki, w przytomności tych, którzy do każdego zarzutu należą (bez dopuſzczenia żadnych Poſelſkich głoſów, pod iakimkolwiek bądź pozorem zabieranych) do Rugow przyſtąpi w naſtępuiący ſpoſób:

4. Nayprzód wprowadzone bydź powinny zarzuty, ieżeli iakie ſą, całe Dzieło Seymikowania, podług Rozdziału o Seymikach, niſzczące.

5. Powinien czyniący zarzut okazać, iż naydował ſię obecnym na Seymiku, który oſkarza, iż ieſt dobrze oſiadły: dla czego obowiązanym ieſt złożyć Kwit, iako płaci Ofiary dzieſiątego groſza do Skarbu z Poſſeſſyi dziedziczney, naymniey Złotych ſto na Rok, lub ſtawić Zaręczyciela w ſummie Kapitalney, wartości Dóbr takowemu dochodowi odpowiadaiącey.

6. Winien daley czyniący zarzut, wymienić ieden naymniey przypadek całe Dzieło Seymikowania niſzczący, iak ieſt w Prawie o Seymikach, tenże przypadek z wytknięciem Przywodzcow, popełnionego przeciw Seymikom przeſtępſtwa, weſprzeć Manifeſtem uczy-

czynionym w ciągu Seymiku, lub naydaley we trzy dni po odbytych Seymikach.

7. Winien zaſkarżenie ſwoie w Manifeście zaniefione ſtwierdzić Manifeſtem naymniey dwunaſtą Ziemianow Poſſeſſyą maiących, którzy na tychże Seymikach przytomnemi i czynnemi byli.

8. Ponieważ zaś zniſzczenie całego Seymiku zarzuca; przeto w przypadku oddalenia *ab Activitate* Poſłow rzeczonego Seymiku podpadać karom tym ſamym, iakie ſą na burzycielow Seymiku przepiſane, winien, gdyby zarzut nierzetelnym okazał ſię.

9. Izba Poſelſka złożona tylko z Poſłow Zarzutom niepodległych, naypрzód głośnemi wotami, a potym koniecznie ſekretnemi, Seymik oſkarżony, za ważny, lub nieważny uzna.

10. A gdyby zachodziła równość wotów ſekretnych, Marſzałek równość tę rozwiąże i za przywołaniem Arbitrow, ważność, lub nieważność Seymiku ogłoſi. Jeżeli uznana będzie na Rugach nieważność całego Seymiku, tak dla zarzucaiącego, iako dla odwo-

dzących się Sąd Trybunału oznacza się w Koronie z Regestru *directi mandati*, a w Litwie *Officii*: Na przestępcow Sąd kary w Prawie o Seymikach, w Artykule XVIII. Punkcie drugim przepisane wskaże, a podobnie zarzucaiącego, a niedowodzącego, wedle tegoż Prawa o Seymikach. w tymże Artykule XVIII. a punkcie piątym ukarze.

11. Rugom Izby Poselskiey, Posłowie przytomni i nieprzytomni podlegaią.

12. Rugi naywięcey trzy dni czasu zabrać powinny, mogą zaś bydź prędzey skończone, ale czwartego dnia Izba do obrania Marszałka Seymowego koniecznie przystąpić powinna.

IX.

Co do obrania Marszałka, i dalszych czynow Seymowych, aż do Izb złączenia.

1. Marszałek przeszłego Seymu, lub w niebytności iego pierwszy z porządku, i z teyże Prowincyi Poseł, przystępuiąc do obrania Marszałka, w nieprzytomności Arbitrow rozdać każe wszystkim Posłom Regestr Osób Funkcyą Po-

selską zaszczyconych, z Prowincyi, na którą koley Laski Seymowey przypada.

2. Na Regestrze Stęplem oznaczonym, każdy Poseł przywołany głosem Marszałka, imie żądanego od siebie do wyboru na Marszałkowską dostoyność podkreśli, a podkreślony Regestr złoży w naczynie Elekcyine.

3. Gdyby dwa imiona zamiast iednego podkreślone na Regestrze znalazły się, także ieżeliby kto sposobem podpisu imie swoie, lub cudze, albo też cyfrę, lub znak iakikolwiek położył; iako nieważny, odrzuconym zostanie.

4. Na Marszałka, pierwsze z porządku Woiewództwo wotować zacznie, i potym koleyno Woiewództwa wotować będą, przez wszystkie trzy Prowincye.

5. Gdy Elekcya zakończy się: Marszałek przeszłego Seymu, w przytomności pierwszego Posła z każdey Prowincyi wezwanego, wszystkie Regestra przeliczy, wota każdemu służące na osobney karcie spisze, i Posła naywięcey wotow zyskuiącego, Marszałkiem ogłosi.

6. W przypadku *paritatis votorum* Elekcya na Osoby tylko *in paritate* zostaiące, przez los rozwiązana będzie.

7 W naczynie do tego sporządzone, włoży Marszałek równe gałki, i iednego koloru, w liczbie, ile Osób *in paritate votorum* zostaie między któremi iedna gałka odmiennego koloru bydź powinna, a dla którey Osoby przy czytaniu iey Imienia, dobyta będzie gałka odmiennego koloru, przez dziecię do tego użyte; ten natychmiast za Marszałka ogłoszonym zostanie.

8. Po przywołaniu do Izby Poselskiey Arbitrow Marszałek nowo obrany, w przytomności wszystkich odbierać będzie Laskę, od przeszłego Marszałka, lub zastępuiącego iego mieysce; przed którym wykona przysięgę Rotą następuiącą: " Ja NN. przysięgam „ Panu BOGU Wszechmogącemu, w „ Troycy Swiętey iedynemu, na to: „ iż powierzony mnie Urząd Marszałka Seymowego, podług Prawa do„ pełnię; od nikogo dependować nie „ będę, tylko od całey Rzeczypospo„ litey na Seym zebraney; porządek „ Seymowania, podług Ustaw Rzeczy-

„ pospolitey, a mianowicie w Artyku„ łach obowiązkow moich, w Rozdzia„ le o Seymie, tak iak gdyby wszy„ stkie, co do słowa wypisane, i prze„ zemnie w tey przysiędze wymówio„ ne były, posłusznie i wiernie doko„ nam: obowiązki w Prawie o Straży „ przepisane, wiernie dopełnię, nieu„ wodząc się, ani przyiaźnią, ani nie„ chęcią, ani datkiem, ani obietnicą, „ ani nadzieią, ani boiaźnią. Tak mi „ Panie Boże dopomóż i niewinna Syna „ Jego Męka. „ Po czym Marszałek, za obranie swoie podziękowanie Izbie oświadczywszy, podług własnego wybrania Sekretarza Seymowego, z tey Prowincyi Obywatela, z którey sam obrany, wyznaczy osiadłego Szlachcica, który natychmiast Przysięgę wykona: Rotą dla siebie przepisaną. " Ja „ NN przysięgam Panu Bogu Wszech„ mogącemu, w Troycy Swiętey ie„ dynemu, na to: iż powierzony mi „ Urząd Sekretarza Seymowego, po„ dług Prawa dopełnię; sekretu w „ Stanach mi powierzonego, wiernie „ dochowam; podane sobie od Laski „ Proiekta do czytania, nic nieprzyda„ iąc, ani umnieyszaiąc, czytać będę; „ a podpisane przez Marszałka Seymo-

„ wego i Deputatow Seymowych, do „ przepiſania ſobie dane, wcześnie do „ druku podam i dopilnuię, nie przyda- „ iąc nic, ani uymuiąc. Tak mi Panie „ Boże dopomóż i niewinna Syna Jego „ Męka. „

10. Obrany Marſzałek na teyże ſamey Seſſyi, po wykonanych Przyſięgach, mianować ma z każdey Prowincyi po czterech Poſłow, którzyby Nam Królowi i Senatowi o iego wybraniu donieśli, i o chęci złączenia ſię Izby Poſelſkiey z Senatem oznaymili, o czym pierwſzy w porządku, z tey ſamey Prowincyi, w którey ieſt Laſka, z pomiędzy Delegowanych do Senatu, Nam Królowi donieſie.

11. Odebrawſzy od Tronu, przez iednego z Kanclerzow odpowiedź, ciż Delegowani do ſwoiey Izby powrócić maią.

12. Zatym My Król trzech Senatorow po iednemu z każdey Prowincyi do Izby Poſelſkiey wyſzlemy, wzywaiąc Poſłow do Senatu, po czym natychmiaſt Izba Poſelſka z Senatorſką złączyć ſię ma.

X.

Co do wyznaczenia Deputacyi na każdym Seymie Ordynaryinym zwyczaynie potrzebnych.

1. Po wybraniu Marſzałka Seymowego złożone będą nazaiutrz Seſſye Prowincyonalne każdey oſobna Prowincyi, na których wybrani zoſtaną Deputowani. 1 Do Deputacyi Seymowey. 2 Do odebrania ſprawy od Straży. 3. Do examinu czynności i wyſłuchania rachunkow wſzyſtkich udzielnych Magiſtratur; a to po trzech Poſłow i po iednym Senatorze z każdey Prowincyi.

Rota Przyſięgi dla Oſób do Deputacyi Seymowey wyznaczonych.

„ Ja NN. przyſięgam Panu Bogu „ Wſzechmogącemu, w Tróycy Swię- „ tey iedynemu: iż ſumiennie i z „ pilnością przeſtrzegać będę, aby „ Proiekta Seymowe w ſwoim porząd- „ ku i rzędzie układane, Stanom Sey- „ muiącym podawane były; iż w uwa- „ gach do tychże Proiektow, moie „ właſne zdanie, podług Boga, Prawa, „ i ſprawiedliwości podawać będę; iż „ w całym poſtępowaniu moim, Arty-

„ kuły Rozdziału Seymu, do obowią-
„ zkow moich ſtoſuiące ſię, tak, iak
„ gdyby wſzyſtkie, co do ſłowa wy-
„ piſane, i przezemnie w tey przyſię-
„ dze wymienione były, poſłuſznie i
„ wiernie dokonam. Tak mi Panie
„ Boże dopomóż, i niewinna Męka
„ Syna Jego. „

Rota Przyſięgi dla Deputatow do Straży.

" Ja NN. przyſięgam Panu Bogu
„ Wſzechmogącemu w Tróycy Swię-
„ tey iedynemu; iako będąc Deputo-
„ wanym do examinowania czynności
„ Straży; wſzyſtkie iey działania, na
„ każdey z oſobna Seſſyi, z iey Pro-
„ tokułu, pilnie roztrząſać, wiernie
„ opiſywać, zdanie podług Boga, Pra-
„ wa i ſprawiedliwości, do Proiektu
„ zaświadczenia dla teyże Straży da-
„ wać będę; a cokolwiek Prawu prze-
„ ciwnego, lub nad moc Prawem teyże
„ Straży pozwoloną przywłaſzczonego
„ poſtrzegę, albo iakie naprzeciw tey-
„ że Straży zażalenia odbiorę, lub też
„ gdzie Rezolucya przez którego Mini-
„ ſtra z naruſzeniem Prawa podpiſana
„ będzie; albo ieżeli Seym gotowy,
„ podług Prawa, przez Marſzałka Sey-

„ mowego zwołany nie zoſtanie; to
„ wſzyſtko Stanom Seymuiącym wier-
„ nie przy Relacyi donioſę, nieuwo-
„ dząc ſię w tey całey na mnie wło-
„ żoney poſłudze, ani datkiem, ani
„ obietnicą, ani względem, ani boia-
„ źnią, ani przyiaźnią, ani niechęcią.
„ Tak mi Panie Boże dopomóż i nie-
„ winna Syna Jego Męka.

Rota Przyſięgi dla Deputatow do Kommiſsyi Edukacyiney.

" Ja NN. przyſięgam Panu Bogu
„ Wſzechmogącemu, w Tróycy Swię-
„ tey iedynemu, iako pilnie, uważnie
„ i rzetelnie percepty i expenſa przey-
„ rzę, przeyrzane adnotować będę; a
„ w rozrządzeniu teyże Kommiſſyi, ia-
„ kie ſię mogą znaleść pożytki, lub
„ uſzczerbki, iakie naprzeciwko teyże
„ Kommiſſyi zażalenia odbiorę; takie
„ wiernie, nic nieopuſzczaiąc, ani
„ przydaiąc, Stanom Rzeczypoſpoli-
„ tey donioſę, i zdanie moie podług
„ Boga, Prawa i ſprawiedliwości do
„ Proiektu zaświadczenia i Kwitu dla
„ teyże Kommiſſyi, dawać będę. Tak
„ mi Panie Boże dopomóż i niewinna
„ Syna Jego Męka.

Rota Przysięgi dla Deputatow do Kommissyi Policyi.

" Ja NN. przysięgam Panu Bogu
„ Wszechmogącemu, w Tróycy Swię-
„ tey iedynemu, iako pilnie, uwa-
„ żnie i rzetelnie percepty i expensy
„ do Kommissyi Policyi należące przey-
„ rzę, przeyrzane adnotowac będę; a
„ w rozrządzeniu teyże Kommissyi,
„ iakie się mogą znaleść pożytki, lub
„ uszczerbki, iakie przeciwko teyże
„ Kommissyi zażalenia odbiorę, takie
„ wiernie nic nieopuszczaiąc, ani przy-
„ daiąc, Stanom Rzeczypospolitey do-
„ niosę, i zdanie moie, podług Boga,
„ Prawa i sprawiedliwości do Proiektu
„ zaświadczenia i Kwitu dla teyże Kom-
„ missyi, dawać będę. Tak mi Panie
„ Boże dopomóż i niewinna Syna Jego
„ Męka.

Rota Przysięgi dla Deputatów do Kommissyi Woyskowey.

" Ja NN przysięgam Panu Bogu
„ Wszechmogącemu, w Tróycy Swię-
„ tey iedynemu, iako pilnie, uważnie
„ i rzetelnie, wszelkie czynności i
„ Ordynanse Kommissyi Woyskowey,
„ iey dyspozycye, luftracye, likwida-

„ cye, oraz rozrządzenie Summ do
„ niey wchodzących examinować, i
„ adnotować będę, a w rozrządzeniu
„ teyże Kommissyi, iakie się mogą zna-
„ leść pożytki, lub uszczerbki; iakie
„ naprzeciwko teyże Kommissyi zażale-
„ nia dowody odbiorę, takie wiernie,
„ nic nieopuszczaiąc, ani przydaiąc,
„ Stanom Rzeczypospolitey donioſę, i
„ zdanie moie podług Boga, Prawa i
„ sprawiedliwości do Proiektu zaświad-
„ czenia i Kwitu, dla teyże Kommissyi,
„ dawać będę. Tak mi Panie Boże do-
„ pomóż i niewinna Syna Jego Męka.

Rota Przysięgi dla Deputatow do Kommissyi Skarbowey.

" Ja NN. przysięgam Panu Bogu
„ Wszechmogącemu, w Tróycy Swię-
„ tey iedynemu, iako pilnie, uważnie
„ i rzetelnie, percepty i expensa Skar-
„ bowe examinować, z Prawem kon-
„ frontować, deceſſów, ieżeliby iakie
„ znalazły się, dochodzić, i to wszy-
„ stko przeyrzane adnotować będę; a
„ w rozrządzeniu teyże Kommissyi,
„ iakie się mogą znaleść przeciwko tey-
„ że Kommissyi zażalenia odbiorę, ta-
„ kie wiernie nic nieopuszczaiąc, ani
„ przydaiąc, Stanom Rzeczypospoli-

„ tey donioſę, i zdanie moie, podług
„ Boga, Prawa i ſprawiedliwości, tak
„ do ulepſzenia Adminiſtracyi Skarbu,
„ iako powiękſzenia iego dochodow
„ donoſić, i do Proiektu zaświadczenia
„ i Kwitu dla teyże Kommiſſyi dawać
„ będę. Tak mi Panie Boże dopo-
„ móż i niewinna Syna Jego Męka.

2. Wybrane zaś tym ſpoſobem Oſoby do wyż rzeczonych Deputacyi, na pierwſzey Seymowey Seſſyi przyſięgę wykonać maią, Senatorowie przed Nami Królem, Poſłowie przed Marſzałkiem.

XI.

Co do czynow Seymowych po złączeniu Izb, aż do rozłączenia.

1. Po wezwaniu przez Nas Króla, Izba Poſelſka uda ſię proſto do Izby Senatorſkiey, końcem złączenia ſię z Senatem.

2. Poſłowie mieyſce ſwoie zaſiądą.

3. Marſzałek Seymowy imieniem Izby Poſelſkiey, Seſſyą Izb złączonych rozpocznie, a Kanclerz od Tronu da odpowiedź ſtoſowną do wniesionego powitania Króla.

4. Zaczym, Marſzałek nayprzód, a potym Poſłowie, według porządku Woiewództw, nakoniec Sekretarz Seymowy, do ucałowania Ręki Królewſkiey przyſtąpią.

5. Co gdy ſię odprawi; na pamiątkę, iż wſzyſtkie Władze Exekucyine, początek i zrzódło ſwoie od Narodu biorą, że Urzędy z woli Narodu, Prawa i rozkazy iego wykonywaią, Kanclerz od Tronu wyrzecze: " *Stany* „ *Seymuiące Rzeczypoſpolitey, z mocy* „ *Prawa wſzyſtkie Urzędy Exekucyine* „ *w władzy i działaniu ſwym zawie-* „ *ſzaią.*

6. Po którym oſtrzeżeniu winien będzie Marſzałek Seymowy przełożyć; że Stany Seymuiące zatrudnione ſtanowieniem Praw i ważnemi Rzeczypoſpolitey ſprawami, gdy ſame czuwać w tymże czaſie nad wykonaniem Prawa nie mogą; znaiąc potrzebę, chętnie zezwalaią, aby wſzelkie Urzędy Wykonawcze w mocy i działaniu ſwym do dalſzego Rzeczypoſpolitey rozrządzenia trwały, dla czego wyroki ſwoie do Straży przeſyłać będą, do ich wykonania; zaczym tenże Marſzałek Seymowy ogłoſi temi ſłowy: *Stany Sey-*

muiące, wszystkie Magistratury, Urzędy Exekucyine, w władzy i działaniu swym do dalszego Rzeczypospolitey rozrządzenia, pod okiem swoim utrzymuią.

7. Po czym mieysce mieć powinno czytanie *Pactorum Conventorum.*

XII.

O Elekcyi Sędziów Seymowych w złączonych Izbach.

1. Dnia drugiego Sessyi Seymowey, w złączonych Izbach następować powinna Elekcya Sędziów Seymowych, którzy przez losy wybierani będą, tym porządkiem:

2. Na stoliku wśrzód mieysca, na którym *Ministerium* w Senacie zasiada, położone będzie naczynie Elekcyine, pod trzema nierównemi kłotkami, od których ieden klucz przy Królu, drugi przy Marszałku przy Lasce w Senacie będącym, trzeci przy Marszałku Seymowym znaydować się powinny.

3. Naczynie to przy każdey Elekcyi publicznie otwarte, i próżne o-

kazane zostanie przez Marszałka przy Lasce Senatu będącego.

4. Zacznie się nayprzód Elekcya Senatorów na Seymie przytomnych.

5 Daley przystąpić należy do wyboru przytomnych Posłów, podzieliwszy onych na trzy Prowincye.

6. Dozor Elekcyi będzie przy Marszałku Narodowym, Scyr Izby Senatorskiey pod ów czas trzymaiącym, i przy Marszałku Seymowym.

7. Przy każdey z osobna Elekcyi tyle gałek w naczyniu umieścić trzeba ile z Prawa do niey Kandydatów wypada, a to w równey gałek wielkości, i koloru iednego, wyiąwszy w Elekcyi z Senatu na każdą Prowincyą gałek cztery, w Elekcyi z Posłow na każdą Prowincyą gałek 8. które odmiennego koloru bydź powinny.

8. Zatym przy każdey z osobna Elekcyi Marszałek przy Lasce Senatu będący, umieści gałki podług liczby, i naczynie zamknie.

9. Sekretarz Narodowy, lub Urzędnik mieysce iego zastępuiący, imiona

Senatorów, Sekretarz zaś Seymowy imiona Posłów stosownie do Elekcyi, czytać będą, daiąc czas dziecięciu wyciągać gałki z naczynia.

10. A przy którego wymienieniu, gałka odmiennego koloru przez dziecię wyciągniona zostanie, takowego Marszałek przy Lasce Senatu z liczby Senatorów, a Marszałek Seymowy, z liczby Posłów na Regestrze zapisze i za oznaczonego do funkcyi na Sęztwo Seymowe ogłosi.

XIII.

O wprowadzeniu Proiektów na Seym

1. Po Elekcyi Sędziów Seymowych, dnia następnego zaczynać się powinno. 1. Czytanie Uchwał Seymu gotowego, ieżeli te między Seymem a Seymem Ordynaryinym iakie nastąpiły. 2. Czytanie Proiektów do Prawodawstwa i do podatków wieczystych z propozycyi od Tronu na Seymiki podanych, a przez Instrukcye do Izby przychodzących. 3. Czytanie Propozycyi od Tronu w publicznych Rzeczypospolitey Sprawach, tudzież Edukacyi, Policyi, Woyska i Skarbu potrzebach. 4 Czytanie

tanie Proiektów we wszystkich dezyderyach *respective* Woiewództw, Ziem, Powiatów i Miast znayduiących się w zaleceniach Seymikowych.

2. Gdyby następnie i w czasie czytania ktokolwiek z Seymuiących chciał podać swóy Proiekt; takowy czytany bydź powinien.

3. Zacząwszy zaś od Sessyi pierwszey po Elekcyi Sędziów, czas czternastu takichże Sessyi oznacza się; nietylko dla wspomnionego czytania, lecz naybardziey dla dania czasu Deputacyom do dokładnego examinu Straży i Rządowych Rzeczypospolitey Kommissyi, aby też examina w tey porze odbyte zostały.

4. Wczasie czytania wszystkich Proiektow, głosy żadne przerywać nie maią, i temu tylko z pomiędzy Posłów głosu u Marszałka Seymowego żądać wolno będzie, który przy Proiekcie swoim udzielnym powody do podawania onego wytłómaczyć będzie miał potrzebę.

5. Senatorowie dawać Proiektów nie będą, a ieżeliby czas zbywał, po prze-

czytaniu wszystkich Proiektów; Senat koleyno będzie mógł zabierać głosy z przekładaniem Stanom Rady wierney, i coby ku pożytkowi ogólnemu sądził bydź potrzebnym. Jeżeliby zaś cały czas zabranym został czytaniem Proiektów; w ów czas Senatu zdania na piśmie tylko oddawane będą do Deputacyi Seymowey, w sposobie Rady.

XIV.

O Relacyach, które Deputowani do examinu Straży, i Kommissyów wyznaczeni na Seymie czynić będą.

1. Po czternastu Sessyach odbytych, od pietnastey Deputowani do odebrania Sprawy od Straży i Rządowych Kommissyi, Relacye swoie Stanom Seymuiącym zdawać będą. Każda Deputacya przed zaczęciem Relacyi, też Relacyą wydrukowaną kosztem Skarbu, Seymuiącym rozda.

2. Pocznie Deputacya do examinowania Straży, a po niey następnie, iedna po drugiey Deputacye do Kommissyów Edukacyiney, Policyi, Woyskowey, Skarbu wyznaczone.

3. Delegowani z Stanu Rycerskiego po dwóch od każdey Kommissyi Rządowey, mieysce po Posłach Ziemskich mieć maią, dla tłomaczenia się; a po nich Assessorowie i Kommissarze Mieyscy, w Assessoryach, Kommissyach, Policyi i Skarbu zasiadaiący, mieysce mieć będą, i *Desideria* Miast donosić w Seymie maią, które do Deputacyi Seymowey oddane zostaną. A ci, gdy tego potrzeba będzie, i gdy zechcą, będą u Marszałka Seymowego u Laski o głos prosić, i ten im zabroniony bydź nie może, i ci tłomaczyć się będą zwyczaiem dziś praktykowanym zabierania głosow przez Delegowanych od Kommissyow.

4. Każda Relacya zamykać powinna nie tylko czyny naganne, przez Deputacyą examinuiącą upatrzone, ale i te, które przez iakiegożkolwiek Obywatela Deputacyi examinuiącey, z podpisem iego doniesione będą, bądź na Magistraturę, bądź na Osoby w niey zasiadaiące, z administracyi wynikłe.

5. Przy Relacyi winna Deputacya Examinuiąca każda, podać zdanie swoie na zaskarżenie przez Obywatela zaniesione, i Proiekt gotowy, tak na ka-

źde zaſkarżenie, iako i do zaświadcze-
nia Kwitem, kiedy nań Straż, albo Kom-
miſſye zaſłużą, lub do zawieſzenia te-
goż Kwitu Proiekt, a nawet i do odmó-
wienia onegóż z naganą i ſkaſſowaniem
czynow nieprawnych.

6. W przypadkach naruſzenia Praw,
utraty Skarbu Rzeczypoſpolitey, i pu-
blicznych Funduſzow, przez Straż,
albo iakąkolwiek z Kommiſſyow Rządo-
wych ze ſzkodą Kraiu, i nadwerężę-
niem ſpokoyności publiczney dopełnio-
nych, poda Deputacya przy Relacyi
opinią odeſłania do Seymowych Sądow
tych wſzyſtkich, którzyby zdania ſwe-
go rozpiſem nie uſprawiedliwili.

7. Zdanie i opinie Deputacyi exami-
nuiącey, każdey na tychże Seſſyach
układane bydź powinny, iednomyślno-
ścią, albo proſtą większością głoſow.

8. Komplet dla wſzyſtkich Deputatow,
przez Seym wyznaczonych, z pięciu
Oſób bydź powinien naymniey, a po-
między niemi, koniecznie po iedney
Oſobie z każdey Prowincyi.

9. Pióro trzymaiący w każdey Depu-
tacyi, przez nią zpomiędzy Deputowa-

nych Poſłow wybrany, Protokuł porzą-
dny czynow Deputacyi trzymać bę-
dzie, w nim prezencye dla uſprawiedli-
wienia kompletu zapiſywać, *pluralita-
tem* wotow notować, i rozpiſy, w
czym? i przez kogo czynione? oświad-
czyć.

10. W przypadku równości zdań w
każdey Deputacyi do examinu wyzna-
czoney, Prezyduiący *paritatem* ro-
zwiąże.

11. Gdyby kto z Deputowanych, lub
z Poſłow niewchodzących w Deputa-
cyą, niezgadzaiąc ſię na Proiekt kwitu,
przez Deputacyą examinuiącą podany,
lub na opinią teyże, w którey okoli-
czności daną, oświadczył przeciwne
zdanie; na ten czas Proiekt od ſiebie
drugi zaraz podać powinien, a natych-
miaſt *Turnus* iść ma między Proiektem
kwitu, lub opinii od Deputacyi exa-
minuiącey podanych, a Proiektem kwi-
tu, lub opinii przez Deputowanego, lub
innego Poſła proponowanych; w takim
przypadku większość proſta głoſow
rozwiąże kweſtyą.

12. W czaſie tym zdawania Relacyow
z examinu Kommiſſyow, wolno każde-

mu z Posłow Proiekta podawać w postrzeżonych potrzebach Edukacyi, Policyi, Skarbu i Woyska, albo w upatrzonych ich wadach.

13. Po odbyciu Relacyi przez Deputacyą do examinu Straży wyznaczoną, następować powinna *semotis Arbitris* Relacya obrotu politycznego Interessów Zagranicznych, która drukowaną bydź nie powinna: a ieżeliby iaka okoliczność wątpliwą bydź zdawała się, lub obiaśnienia potrzebowała, i Stany Seymuiące żądały, by w tym się obiaśnić; na ten czas ma bydź obrana Deputacya przez wota sekretne, w Osobach trzech, po iedney z każdey Prowincyi, bądź z Senatu, bądź z Posłow, które przysięgę na nayściśleyszy sekret wykonaią, examen z wszelkich Spraw dopełnią, i Relacyą Stanom uczynią: a w rzeczach sekretu potrzebuiących doniosą. Stanom wiarą poprzysiężoną, czyli Osoby do Interessow Zagranicznych użyte sprawiły się we wszystkim zgodnie z Interessami i pożytkiem Rzepltey?

14. Rota Przysięgi dla tychże Delegowanych następuiąca naznacza się: "Ja „ NN. przysięgam Panu Bogu Wszech-

„ mogącemu w Tróycy S. iedynemu, „ iż w zleceniu mnie danym od Stanów „ Rzeczypospolitey do wyexaminowa- „ nia Interessow Zagranicznych, z „ naywiększą pilnością w tymże exa- „ minowaniu sprawować się będę; se- „ kret iak nayściśley zachowam, a „ cokolwiek szkodliwego, lub zdro- „ żnego postrzegę; podług opisu Pra- „ wa Stanom doniosę. „

15. Po zakończoney w Stanach Relacyi, składu politycznego Interessów Zagranicznych, maią mieć audyencyą Posłowie Rzeczypospolitey u Dworów postronnych rezyduiący, a to po zakończeniu swego Poselstwa, *semotis Arbitris*: Posłowie zaś Cudzoziemscy, gdyby żądali Audyencyi w Stanach; w tymże czasie mieć ią będą.

16. Na wysłuchanie Relacyow wszelkich, danie kwitow w złączonych Izbach, czytanie Proiektow, i danie audyencyi Posłom, Sessyi ośmnaście wyznacza się: a ile razy też Relacye, w ośmnastu Sessyach odbyćby się nie mogły; czas tych Relacyi dłużey przeciągnąć będzie należało do zakończenia tychże Relacyi, i nayzupełnieyszego roztrząśnienia wszelkich czynności i

ſprawowania ſię Władz wykonawczych: a ten czas przedłużony nic ma nie uymować tym Seſſyom, które ſą wyznaczone do oſobnych materyi w rozłączonych Izbach.

17. Kończyć ſię będzie czynność w Izbach złączonych, w czaſie oznaczonym, na wyſłuchaniu i rozwiązaniu zaſkarżeń takich, których decyzya do Sądow Seymowych należy, a to *per turnum* głośny i ſekretny, proſtą większością wotow, na takową proſtą propozycyą: *Czyli w zaſkarżeniu N N. Sąd Seymowy ma bydź przyznanym, albo nie?* a nayprzód względem Miniſtrow w Straży zaſiadaiących; ieżeliby o przeſtępſtwa Prawa zaſkarżeni byli, ma naſtępować takoważ decyzya.

18. Przed rozłączeniem ſię Izb, Sekretarz Narodowy, lub pierwſzy z porządku po nim Urzędnik, Senatorom, a Sekretarz Seymowy Poſłom rozda Regeſtr ſtęplowany wſzyſtkich Miniſtrow w Straży i Kommiſſyach Rządowych zaſiadaiących, końcem wotowania przez Seymuiących, czyli który z Miniſtrow ma bydź odmieniony, lub nie? ma ſtać wazon na ſtole, okazany, że ieſt próżny, a ſtoliki po bokach oſło-

nione, i potym zamknięty trzema kłótkami bydź powinien, od którego ieden klucz przy Królu, drugi przy Marſzałku Narodowym pierwſzym w porządku, a trzeci przy Marſzałku Seymowym bydź ma. Każdy Senator i Poſeł koleyno wzywany podkryślać będzie tych Miniſtrow, których odmiany z przyczyny nieufności życzy, i Regeſtr zwinięty w wazon włoży. Po ſkończonym wotowaniu, Król z Senatu po iednemu, a Marſzałek z Seymu po dwóch Poſłow z każdey Prowincyi do rewizyi wotow wyznaczy. Wazon publicznie otworzy, Regeſtra przez Deputowanych wyięte przeliczone i rewidowane bydź powinny, która rewizya z ogłoſzeniem wotów koniecznie na iedney Seſſyi zakończona bydź ma. Ilekroć który Miniſter od dwóch części Oſób Seymuiących, przeciwko trzeciey podkreślony będzie; ten tym ſamym od Urzędu oddalony zoſtaie. Oddalenie tym ſpoſobem Miniſtra od Urzędu nic nie może ſzkodzić iego ſławie i prawom Obywatelſkim. Nominowanym iednak powtórnie na Miniſtra bydź nie może, chyba po upłynieniu lat ſześciu. Opiſane w tym ſpoſobie wotowanie na oddalenie, albo utrzymanie Miniſtrow na każdym Seymie Ordynaryinym ma naſtępować

koniecznie w czasie wyżey wyrażonym, a Marszałkowie Narodowi i Seymowy, nie czekaiąc dopomnienia się Seymuiących, do czego każdy ma prawo, sami z swego obowiązku teraźnieyszym Prawem na nich włożonego, dla dopełnienia onego przystąpić do uskutecznienia tegoż powinni. Nominowanie na *Ministeria*, tak wakuiące, ieżeliby przed Seymem rozdane nie były, iako i do Straży, zawsze ma następować przed rozłączeniem się Izb, i Król nominować na *Ministeria* nie może, tylko Szlachtę rodowitą, dobrze osiadłą, Katolikow. Minister rezygnować nie może *Ministerium* w innym czasie, tylko w czasie Seymu Ordynaryinego w Stanach; a to aż po odbytym wotowaniu wyżey wyrażonym rewizyi wotow, i onych ogłoszeniu. Co się ma rozumieć o tych Ministrach, którzyby oddaleni nie byli.

XV.

O obowiązkach Deputacyi Seymowey.

1. Na Seymach Ordynaryinych będzie obowiązkiem Deputacyi Seymowey pilnować, aby żaden Proiekt nie dążył do naruszenia i odmiany Prawa fundamentalnego pod tytułem: *Ustawa*

Rządowa, i Praw niewzruszonych. Dzielić zaś będzie Deputacya Seymowa Proiekta na *Prawodawcze*, *i Uchwały Seymowe*.

2. W rzędzie Proiektow *Prawodawczych* umieszczać będzie Deputacya Seymowa. 1. Proiekta do Praw Politycznych. 2. Do Praw Cywilnych. 3. Do Praw Kryminalnych. 4. Do Podatkow wieczystych.

3. Za Prawo Polityczne uważane bydź ma to, cokolwiek ściąga się do udoskonalenia w odmianie, lub poprawie szczególnych opisów Formy Rządowey, zawsze iednak bez naruszenia fundamentalnego Prawa, pod tytułem: *Ustawa Rządowa*. Pod wyrazem *Praw Cywilnych* oznaczaią się te, które stanowią, podług iakich prawideł winni Obywatele między sobą zachować się w prywatnych swoich własnościach, względach i umowach. Pod wyrazem *Praw Kryminalnych* oznaczaią się te, które w uczynkach Obywatelow przestępstwa określaią, i kary za nie wyznaczaią. Pod wyrazem *Podatkow Wieczystych*, maią się rozumieć ofiary i podatki stałe, do powiększenia Skarbu publicznego.

4. Za *Uchwały Seymowe* uważane zawsze będzie to, co się ściąga do uſtanowienia poborow doczeſnych w czaſie woyny, ſtopnia monety, zaciągania długu publicznego, Indygenatów, Nobilitacyi, i innych nadgród przypadkowych, rozkładu wydatkow publicznych, ordynaryinych, extraordynaryinych woyny, pokoiu, zawierania Traktatow Związkowych, i oſtateczney Ratyfikacyi tychże, oraz i handlowych, wſzelkich Dyplomatycznych Aktow i Umów do Prawa Narodow ściągaiących ſię, i tym podobnych zdarzeń głównym Rzepltey potrzebom odpowiadaiących.

5. Deputacya Seymowa w rzędzie Proiektow do Uchwał Seymowych uczyni podział dwoiaki; *pierwſzy*, który zawierać w ſobie będzie Proiekta ściągaiące ſię do zawierania Traktatow związkowych, zaczepnych z zagranicznemi Mocarſtwami wydawania woyny, zaciągania długu publicznego, trwałego kompletu woyſka i poſtanowionego nań podatku. Podział *drugi* taż Deputacya uczyni z tych Proiektow, które obeymować będą Traktaty i materye handlowe, ſtanowienie pokoiu, rozrządzenie dochodem Skarbowym,

uſtanowienie w czaſie woyny Poborów doczeſnych, ſtopień monety, i które tyczeć ſię mogą Edukacyi Kraiowey, bez naruſzenia fundamentalnych iey zaſad. Cokolwiek tylko do Policyi Kraiowey ściągać ſię może, cokolwiek proiektowanym będzie w urzędowaniu wewnętrznym woyſka; cokolwiek ściągać ſię może do polepſzenia urządzenia Skarbu; co ſię tycze nadgród, Indygenatu i Nobilitacyi; naoſtatek ściągaiące ſię Proiekta do dezyderyow Prowincyow, albo Woiewództw, Ziem, Powiatow i Miaſt.

6. Deputacya podług Prawa o Miaſtach przygotuie Proiekt do Nobilitowania Mieſzczan tych, którzy byli Plenipotentami Miaſt, oraz tych, którzy kupili Wſie, lub Miaſta całkowite, a podadzą o to prożbę do Stanow Marſzałkowi Seymowemu, nie mniey Oſób trzydzieſtu z Mieſzczan nobilitować ſię maiących.

7. Podług tych rozgatunkowania prawideł, Deputacya Seymowa zbierać będzie wſzyſtkie, do każdego gatunku należące Proiekta, iuż od Króla i Straży, iuż od Seymuiących Oſób podane, zachowuiąc zawſze pierwſzeńſtwo mię-

dzy Proiektami, które od Króla podane będą.

8. Jeżeli w Proiekcie podanym przez Seymuiącego, obiekt naruſzałby Prawo pod tytułem: *Uſtawa Rządowa*, taż Deputacya podaiącego zaproſiwſzy wyſtawi onemu potrzebę, albo cofnienia zupełnego, albo odmiany. Jeżeliby zaś podaiący Proiekt uwagami przełożonemi nie dał ſię przekonać, Deputacya Seymowa Proiekt od Seymuiącego pod rozdziałem i gatunkiem, do których nayznaczniey zmierza, umieści, a w opinii przyłączoney uwagi przyda. 1. Jeżeli treść Proiektu nie ieſt z gatunku Prawa pod tytułem: *Uſtawa Rządowa*. 2. Proiekt czy ieſt czyſto podany? czy nie zawiera w ſobie materyi, różney większości głoſow podległey.

9. Co do dezyderyow Prowincyonalnych i ſzczególnych Woiewództw, Ziem i Powiatow, Deputacya Seymowa, ſtrzedz tylko tego będzie powinna, aby te ściągały ſię do Prowincyi, albo Woiewództwa, Ziemi, czyli Powiatu dobra i ſzczególney wygody, bez odmiany podziału Władz Exekucyinych i tychże między ſobą ſtoſunkow.

10. Takowe uwagi Deputacya Seymowa, na ſwych Seſſyach iednomyślnością, albo większością zdań Deputowanych głoſną, a w komplecie naymniey pięciu Oſób determinowac powinna: W ſkład zaś Deputacyi Seymowey, Marſzałek Seymowy wchodzić zawſze może.

11. Cokolwiek względem trzymaiącego pióro Protokułu, rozwiązania *paritatis*, rozpiſow, i w komplecie znaydować ſię po iedney przynaymniey Oſobie, z każdey Prowincyi powinnych, o innych Deputacyach powiedziano, to wſzyſtko ma bydź i dla Deputacyi Seymowey prawidłem.

12. Jeżeli Uchwały Seymu gotowego w urządzeniu wewnętrznym, iakie naſtąpiły między Seymem, a Seymem Ordynaryinym, Deputacya Seymowa, umieſzczać one będzie na czele każdego gatunku Proiektow, do którego z ſwey natury należeć będą, aby też uchwały do rozwagi i decyzyi Stanow pod właściwym rodzaiem materyi, zawſze nayprzód przechodziły.

13. Rozgatunkowane Proiekta z uwagami ſwemi, Deputacya Seymowa

wydrukować rozkaże expenſem Skarbu publicznego, na tyle exemplarzow, ile Seymuiących będzie Oſób, i podług podziałow wyżey w Prawie wyrażonych; z tych iedne po drugich koleyno Sekretarzom Narodowemu do Senatu, i Seymowemu do Poſelſkiey Izby, tak wcześnie oddać ſtarać ſię będzie, aby trzema dniami przed rozłączeniem ſię Izb, rozdawanie rzeczonych Proiektow poczęło ſię, i czaſu tyleż zawſze na każdy Proiekt Seymuiący miał do deliberacyi.

14. Zeby zaś Deputacya Seymowa w tak ważnych i ciągłych obowiązkach pomoc miała należną, oprócz Sekretarza Seymowego i Kancellaryi, mieć będzie dodanych ſobie, iednego z Subalternow Straży, i po iednemu z takichże Subalternow każdey oddzielney Kommiſſyi, którzy iey do ułatwienia robót, z obowiązkiem zupełney powolności, przydani będą.

XVI.

Co do czynow Seymowych w rozłączonych Izbach, i o decyzyi Proiektow.

1. Jak tylko wedle powyżſzych Artykułow zakończonemi zoſtaną Relacye, iak Straż i Kommiſſye, kwity i zaświad-

zaświadczenia otrzymaią, i zaſkarżenia Deputacyow i Obywatelow rozwiązanemi zoſtaną, gdy inne też z przepiſu Prawa dopełnią ſię czynności, Izby Senatorſka i Poſelſka rozłączyć ſię będą powinny, a Marſzałek Seymowy pożegnawſzy Króla, powróci wraz z Poſłami do Izby Poſelſkiey.

2. Izba Poſelſka, iako wyobrażenie i ſkład Wſzechwładztwa Narodowego, będzie Swiątynią Prawodawſtwa. Po rozłączeniu ſię Izb, zaraz czynności ſwoie rozpocznie, i ciągle tym ſię zatrudni, aż do wybiegu dni przepiſanych.

3. W Izbie Poſelſkiey Aſſeſſorowie i Kommiſſarze Mieyſcy w Aſſeſſoryach, Kommiſſyach Policyi, i Skarbowey zaſiadaiący, po Delegowanych z Kommiſſyow, mieyſce mieć będą dla donoſzenia *dezyderyow* Miaſt, iak w Artykule XIV. opiſano.

4. Jakim porządkiem Deputacya Seymowa, podług przepiſu Prawa rozgatunkuie Proiekta, w takim też porządku Marſzałek Koła Rycerſkiego wprowadzać też Proiekta będzie do Izby Poſelſkiey, ieden po drugim. Gdyby iednak Deputacya Seymowa Proiekt umieści-

ła, nie pod właściwym ſobie Prawem oznaczonym gatunkiem, i gdyby to okazane zoſtało, Deputacya powinna będzie między materye ſobie właściwe takowy Proiekt umieścić.

5. Sekretarz Seymowy czytać będzie Proiekta, a po przeczytaniu Proiektow, zaraz i uwagi w Deputacyi Seymowey, ieżeli będą iakie. W czaſie zaś takowego czytania, żadne głoſy przerywać attencyi Seymuiących nie będą.

6. Zaczynać ſię będzie nayprzód decyzya Proiektow Prawodawczych do Praw Politycznych, Cywilnych, Kryminalnych i Podatkow wieczyſtych, bądź z Propozycyow od Tronu na Seymiki podanych, a przez Inſtrukcye do Izby przychodzących, bądź też z Proiektow na Seymie podanych, pod decyzyą podpadaiących.

7. Proiekta do Praw Politycznych, których natura pod Artykułem XV. ieſt opiſana, decydowane będą dwoma częściami wotow przeciwko trzeciey; Proiekta do Praw Cywilnych proſtą większością wotow; Proiekta do Praw Kryminalnych, dwoma częściami wotow przeciwko trzeciey; a Proiekta do

Podatkow wieczyſtych, trzema częściami wotow, przeciwko czwartey decydowane bydź maią. To ieſt: gdy w Izbie Poſelſkiey oznaczone dwie, lub trzy części wotów, albo proſta większość, podług gatunku materyi wymienionych, będą za Proiektem, Proiekt zamieniony zoſtanie w Prawo. Ile razy zaś oznaczoney Prawem wielości wotow doſtawać nie będzie, Proiekt upadnie.

8. Każde pomienione Prawo Polityczne, Cywilne i Kryminalne po przeyściu formalnym w Izbie Poſelſkiey, do Senatu natychmiaſt przeſłane bydź powinno. Po przeczytaniu żądanego Prawa w Senacie, Król zdanie ſwoie otworzy, a Marſzałek przy Laſce Senatu będący, o zdanie Senatu zapyta. Jeżeli nie będzie w Senacie iednomyślności na żądane przez Izbę Poſelſką Prawo, *Turnus* iść zaraz ma, na takową proſtą Propozycyą: " *Czyli Prawo żądane,* " *ma bydź zawieſzone do dalſzey Naro-* " *du deliberacyi, czyli też zaraz ma* " *mieć ſwoią exekucyą?* " Takaż ſama część wotow w Senacie, decydować będzie zawieſzenie Prawa, iaka ieſt oznaczona do decydowania tegoż Prawa w Izbie Poſelſkiey; to ieſt: dwóch części, przeciwko trzeciey, albo pro-

ſtey większości; podług gatunku materyi Prawem opiſaney. Ile razy zaś nie będzie w Senacie takiey części, za zawieſzeniem, na ten czas w Izbie Poſelſkiey uſtanowione Prawo w mocy ſwey zoſtanie; A w decyzyi takowey, zawſze po wotach głośnych ſekretne koniecznie iść powinny, choćby nikt onych nie żądał, gdyż na rzeczoną propozycyą, decyzyą Senatu ſekretne wota ſtanowić będą.

9. Przyięcie tego Prawa w Senacie ſpoſobem dopiero opiſanym moc i świętość Prawu nadawać będzie, wſtrzymanie zaś, zawieſi tylko Prawo do przyſzłego Ordynaryinego Seymu, na którym gdy powtórnie w Izbie Poſelſkiey, liczbą wotow w Prawie opiſaną utrzyma ſię, Prawo zawieſzone od Senatu, przyiętym bydź muſi.

10. Zawieſzenia Prawa do drugiego Seymu, Senat mieć będzie moc tylko w materyach powyżſzych Prawodawczych, to ieſt: Politycznych, Cywilnych i Kryminalnych, zaś co do wieczyſtych Podatkow, i Uchwał Seymowych, które w naſtępuiącym Artykule XVII. ſą opiſane, mocy zawieſzenia

nie ma, ale do wotow tak, iak Izba Poſelſka należy.

11. Na decydowanie Praw Politycznych, Cywilnych, Kryminalnych, i wieczyſtych Podatkow, iako też tych, któreby do deliberacyi Narodu, przeſzłego Seymu Ordynaryinego zawieſzone zoſtały, liczba Seſſyow ośm oznacza ſię; a na naſtępnym Seymie Ordynaryinym, zawieſzane do deliberacyi Narodu Prawa, pod gatunkiem właściwym materyi nayprzód rozwiązywane bydź maią.

XVII.

O dalſzych czynnościach Izb rozłączonych.

1. Po upłynionych Seſſyach ośmiu na decyzyi Proiektow do Praw Politycznych, Cywilnych, Kryminalnych i wieczyſtych Podatkow, zaraz na naſtępney Seſſyi zacznie ſię decyzya Proiektow od Uchwał Seymowych, z tych gatunkow materyi, które podług przepiſanego Prawa dla Deputacyi Seymowey w Artykule XV. a punkcie 9. należą do podziału pierwſzego, na który rodzay Proiektow z podziału pierwſze-

go liczba trzech Seſſyi naznacza ſię. Daley decydowane będą Proiekta tyczące ſię handlu, Edukacyi, Policyi, Woyſka, Skarbu, Indygenatow, Nobilitacyi Mieſzczan, i innych Oſób, także zaſłużonych nadgród przypadkowych, i innych materyi, w tymże Artykule XV, a punkcie 9. do Uchwał Seymowych, podziału drugiego należących, na które oznacza ſię liczba Seſſyow dwunaſtu.

2. Proiekta do uchwał Seymowych z podziału pierwſzego, decydowane będą dwoma częściami wotow Seymuiących, przeciwko trzeciey. Proiekta do uchwał Seymowych, z podziału drugiego, proſtą większością wotow ſtanowione zoſtaną, to ieſt: gdy będzie za Proiektem liczba wotow Prawem oznaczona, złączonych Izb obydwóch, Proiekt zamieniony zoſtanie w wyrok, i uchwałę Seymową; przeciwnie, ile razy liczba wotow Prawem oznaczona nie będzie za Proiektem, tenże Proiekt upadnie; naoſtatek *decyderya* Prowincyow, Woiewództw, Ziem, Powiatow i Miaſt kończyć będą zatrudnienia Izby Poſelſkiey w przeciągu Seſſyow ſześciu, na które dla

każdey Prowincyi dwie Seſſye wyznacza ſię.

3. Gdyby których materyi decyzya prędzey ſkończyła ſię, niż maią czas Seſſyi wyznaczonych, tedy naſtępne materye ich mieyſce zabierać maią.

4. Wſzyſtkie materye, gdy pod różną większość wotow Seymuiących, podług wyżſzego opiſu Prawa poddane zoſtały, po przeczytaniu każdego Proiektu i opinii Deputacyi Seymowey, Marſzałek Seymowy zapyta ſię o zgodę na cały Proiekt, a za oppozycyą, chociażby iednego z Poſłow, zaraz przyſtąpi *ad Turnum* na tę propozycyą: " *Czyli Proiekt przeczytany* ,, *ma bydź w całości przyiętym, albo* ,, *poprawionym?*

5. Jeżeliby który z Poſłow ſprzeciwiał ſię całemu Proiektowi, i tegoż odrzucenia zupełnego żądał; ma zaraz od ſiebie podać Propozycyą taką: " *Czyli Proiekt ma bydź odrzuconym,* ,, *albo poprawionym?*" Między którą propożycyą, i od Łaſki daną, poprzedzi nayprzód *Turnus* na zapytanie: *Jaka z propozycyow przyięta będzie?* a ten ſłowami tylko *affirmativè*, albo *negativè*, odbywać ſię powinien.

6. Jeżeli większością utrzyma się Propozycya do oddalenia Proiektu zmierzaiąca; Proiekt taki, iuż drugi raz na tym Seymie podniesionym nie będzie.

7. Jeżeli zaś od Laski podana propozycya utrzymaną zostanie; wtedy Marszałek Seymowy, zaraz kommunikować onę będzie Marszałkowi przy Lasce Senatu będącemu, i obydwie Izby przez wota decydować będą przyięcie Proiektu całkiem, albo poprawę onego.

8. Gdy przyiętym bydź nie może Proiekt inaczey, iak przez liczbę wotów trzech części, przeciwko czwartey, dwóch części przeciwko trzeciey, albo prostey większości w Senacie, i w Izbie Poselskiey razem przeliczonych, podług rodzaiu, z którego podług wyższego opisu Prawa w Artykule XV. zawartego, będzie Proiekt; Przeto z kommunikacyi wzaiemney przez Laski obydwóch Izb, iaka wypadnie większość, Sekretarz Narodowy w Senacie, a Marszałek Seymowy w Izbie Poselskiey, wypadłą podług Prawa *pluralitatem* ogłoszą, i Proiekt za Uchwałę Seymową przyięty w Izbie Poselskiey,

nayprzód przez Marszałka Seymowego, a w Senacie przez Marszałka przy Lasce Senatu będącego, podpisanym zostanie.

9. Po niedoszłey większości do liczby prawem ninieyszym nakazaney, gdy Proiekt do poprawy odesłanym zostanie, Marszałek Seymowy rozdawać będzie głosy Posłom żądaiącym z kolei Prowincyi, do samey tylko iedynie materyi toczącey się, dla wyświecenia teyże materyi, a po tych zakończonych wezwie sprzeciwiaiących się Proiektowi do Deputacyi Seymowey, aby wraz z tąż Proiekt poprawić starali się.

10. Odesłanie Proiektu, końcem poprawy do Deputacyi zatrzymywać Izb nie będzie, od wprowadzania z porządku i decydownia innych następuiących.

11. Przyniesiony nazad do Izby Proiekt iuż poprawny, może nawet przerwać materyą rozpoczętą; a ieżeli po przeczytaniu onego, większością głosów, iako wyżey, i całkowicie przyięty nie zostanie: w ów czas na tym Seymie podniesionym iuż więcey nie będzie.

12. Jaki ſpoſób przepiſany ieſt na decydowanie Proiektów, tym ſamym ſpoſobem decyzya Uchwał Seymu gotowego, wewnętrznego urządzenia tyczących ſię, ieżeliby iakie między Seymem a Seymem Ordynaryinym, były w gatunku właſney materyi, nayprzód naſtępować będzie, a to dla zapewnienia Narodu, czyli Uchwały tamte na daley obowiązywać go będą do poſłuſzeńſtwa.

13. W obiekcie dezyderyów Woiewództw, Ziem i Powiatów, te w porządku Prowincyów, w iakim rzeczone Woiewództwa, Ziemie, lub Powiaty, w którey Prowincyi nayduią ſię, iedne po drugich pod decyzyą przychodzić powinny, a na ktorym Woiewodztwie, Ziemi, lub Powiecie, czas Seſſyom w rozłączonych Izbach wypłynie; od dezyderow tego Woiewodztwa, Ziemi, lub Powiatu, naſtępnego Seymu decyzye w czaſie przyzwoitym poczynać ſię powinny.

14. Jeżeliby zdarzyć ſię miało, iżby w Izbie Poſelſkiey, iednogłośnie zoſtał Proiekt przyięty, lubo różney więkſzości wotów podany prawem ninieyſzym a za kommunikacyą Senatowi uczyniona, podobna iednogłośność w Senacie naſtąpiła; Proiekt takowy w Uſtawę zamienionym zoſtanie.

15. Jeżeliby zaś w Senacie taż ſama materya wprowadzona, iednogłośnie przyiętą nie była, dla przyczyn, które opponuiący w głoſie ſwoim wyłuſzczyć powinien, i wota żądane byłyby; Izba Poſelſka do wotowania w tymże ſamym czaſie, co i Senat przyſtąpi, dla ściśleyſzego Prawa dopełnienia w wyiaśnieniu wotów; a iaka większość według rodzaiu i gatunku Proiektu wypadnie; ten albo przyiętym, albo odrzuconym zoſtanie.

16. Po poprawie Proiektu przez Deputacyą Seymową, i wezwanych, ile razy, czy to w Izbie Senatorſkiey, czyli też Poſelſkiey, żądane będzie powtórzenie czytania Proiektu poprawionego; Sekretarz Narodowy i Seymowy czytać go będą, dla lepſzego wyrozumienia onego.

17. Po każdey materyi, która do decyzyi Seymowey, w iakieykolwiek okoliczności i kiedykolwiek, podług opiſu Prawa właściwie przychodzić będzie, ile razy przez wota decydowane zoſta-

nie; tedy zawſze po odbytych wotach głośnych, ſekretne wota, chociażby ich nikt nawet nie żądał, tak w Izbie Senatorſkiey, iako i Poſelſkiey iść powinny, ani od tych wotów ſekretnych Stany uwalniać ſię będą; dla czego ſtanowiemy: iż po odbytych wotach głośnych, to tylko decyzyą Seymową będzie, co przez wota ſekretne uſtanowione zoſtanie; iedna tylko materya wieczyſtych podatków i trwałego kompletu Woyſka, które nigdy przez wota ſekretne decydowane nie będą, ale przez wota tylko głośne. Każde Prawo, czyli *Uchwałę Seymową*, po uſtanowieniu, zaraz Marſzałęk Seymowy, wraz z Oſobami do Deputacyi Seymowey wyznaczonemi, podpiſać maią w zwykłey Izbie konferencyonalney Seymowey, a Sekretarz Seymowy do Oblaty w Akta, gdzie Seym będzie, naydaley dnia trzeciego podać powinien.

18. Aby prawo o Miaſtach na teraźnieyſzym Seymie, za część Konſtytucyi uſtanowione, miało pewną i niezawodną ſwą exekucyą; przeto ſtanowiemy: iż Mieſzczanie, którzyby nie byli ieſzcze Szlachtą, a będą od Miaſt Plenipotentami, ci wſzyſcy Nobilito-

wani bydź maią; niemniey, który Mieſzczanin kupi całkowite Miaſteczko, lub wieś, ieżeli poda o to prożbę do Stanów Marſzałkowi Seymowemu, nobilitowanym bydź ma. Prócz tego zaś na każdym Seymie Ordynaryinym trzydzieſtu Mieſzczan ma bydź nobilitowanych za rekommendacyą Poſłów Ziemſkich i Miaſt: Nobilitacya Plenipotentów Mieyſkich tych, którzy kupili z Mieſzczan dobra, i oſób trzydzieſtu, odmówiona inaczey bydź niemoże przeciwko ſzczególney którey Oſobie, tylko trzema częściami wotów, przeciwko czwartey, podobnie uwolnienie *a Scartabellatu* Oſób nobilitowanych, przez takąż ſamą liczbę wotów naſtępować powinno.

XVIII.

O Elekcyi Vice-Marſzałka, pewności zaleceń Seymowych Straży poſtanych i Prorogacyi Seymu.

1. Po odbytych materyach wyż wyrażonych, dnia oſtatniego przed oſtatnim złączeniem ſię Izb Senatorſkiey z Poſelſką, Elekcya Vice-Marſzałka w Izbie Poſelſkiey naſtępować ma, a to z Poſłów tey Prowincyi, przy którey

Laſka, i tym ſamym obrządkiem i ſpoſobem, iak ieſt w teraźnieyſzym prawie opiſana Elekcya Marſzałka w Artykule IX. Ten Vice-Marſzałek, to wſzyſtko dopełniać będzie powinien, pod odpowiedzią Seymowi, cokolwiek ieſt przepiſano w obowiązkach Marſzałka Seymowego, tak co do Seymu, iako i Straży, iednak w ten czas tylko, gdyby Marſzałek był chory, nieznaydował ſię, lub umarł; W bytności zaś Marſzałka, Vice-Marſzałek do żadney powinności Marſzałkowi przyzwoitey wdawać ſię niema.

2. Gdy Prawem teraźnieyſzym w Artykule XI. a punkcie 6. warowano ieſt: że Stany Seymuiące wyroki ſwoie do Straży przeſyłać będą, do ich wykonania; przeto dla pewności tychże wyroków Seymowych ſtanowiemy: iż gdyby Straż odebrawſzy zleczenie od Seymu w przepiſanym czaſie, tegoż zlecenia nie wypełniła; tedy Marſzałek Seymowy, bądź to pod czas Seymu, bądź w tenczas, gdy Seymu nie będzie, do tey Magiſtratury, do którey też zlecenie ściąga ſię, przeſłać go ieſt winien pod odpowiedzią Seymowi: Magiſtratura zaś wypełnić takowe zlecenie będzie powinna pod odpowiedzią w Sądach Seymowych.

3. Gdyby Nam Królowi, lub Deputacyi Seymowey, albo komu z Seymuiących po upłynionym czaſie dla decyzyi dezyderyów Prowincyów, Woiewództw, Ziem i Powiatów, zdawało ſię żądać prorogacyi Seymu, dla dokończenia potrzebnych materyi; tedy na taki Proiekt ma iść *Turnus* w Senacie i Izbie Poſelſkiey, w takowey proſtey Propozycyi: „*Czyli Seym „ ma bydź prorogowany, lub nie?* „ w materyi tey proſta większość wotów ſpoſobem prawa wyżey opiſanym ſtanowić będzie decyzyą.

4. Na dłużey Seym prorogowany bydź nie ma, iak na dni pietnaście, a gdyby potrzeba wyciągała, znowu do pietnaſtu dni prorogowany bydź może.

XIX.

O oſtatnim złączeniu Izb obydwóch, i o dokończeniu Seymu Ordynaryinego.

1. Jeżeli prorogacya Seymu ordynaryinego nie będzie uznaną, lub gdyby czas prorogacyi zamierzony upłynął, Izba Poſelſka z Senatem złączyć ſię powinna.

2. Gdy się złączą Izby, Marszałek Seymowy czytać każe nowo ustanowione uchwały, takowym porządkiem, iaki iest przepisany do decyzyi onych.

3. Jeżeliby zachodziła od kogożkolwiek z Seymuiących kwestya, o różnicę wyrazów w Ustawach Seymu uchwalonych, od tych, które czytane będą; konfrontować ie należy z oryginalnemi Uchwałami przez Marszałka i Osoby do Deputacyi Seymowey wyznaczone, podpisanemi.

4. Po ostatecznym złączeniu Izb, żadnych więcey Proiektów przyimować nie wolno.

5. Po przeczytaniu i skonfrontowaniu nowo zapadłych Ustaw, gdy się okażą zgodne z oryginałami też Ustawy; Marszałek Seymowy i Deputacya Seymowa, tak z Senatu, iako i z Izby Poselskiey, w obecności Stanów Zgromadzonych one podpisać natychmiast będą obowiązani.

6. Marszałek Seymowy pożegnawszy Króla od Stanów, Kanclerz zaś

imie-

imieniem Królewskim dawszy odpowiedź, wezwie wszystkich Seymuiących do ucałowania ręki Królewskiey.

7. Zakończy się Seym dnia czwartego po złączeniu się Izb, dziękczynieniem Bogu w Farnym Kościele przez *Te Deum Laudamus*.

8. Nazaiutrz po skończonym Seymie, Marszałek wraz z Deputowanemi w Seymowey Deputacyi zasiadaiącemi, stawiwszy się obesnie przed Aktami publicznemi, gdzie się Seym odprawiał, Ustawy podpisane do Oblaty poda, które do wszystkich Aktów Ziemiańskich w exemplarzach wydrukowanych, natychmiast przez Kommissyą Skarbową rozesłane bydź powinny. Sekretarz zaś Seymowy, każdemu Seymuiącemu exemplarz tychże Ustaw rozda, po wydrukowaniu onych. Exekucya każdego Prawa następować powinna od publikacyi onego, którą oznaczać będzie Oblata w Aktach Ziemiańskich. Dla czego Kommissya Skarbowa pilnować tego powinna, któreby Prawo prędkiey Exekucyi potrzebowało, iżby nie czekaiąc skończenia Seymu, takowe Prawo natychmiast w exemplarzach drukowanych rozsyłała.

XX.

Co do Seymu zawſze gotowego.

1. W przypadkach Prawem Artykułu III. Nro. 7. określonych, Seym gotowy natychmiaſt zwołany bydź powinien.

2. Poſłowie na Seym Ordynaryiny wybrani, a na Seymikach Relacyinych potwierdzeni, lub nowo obrani, oraz Senatorowie w ninieyſzym porządku do czynności Seymu gotowego przyſtąpią.

3. Co ſię tycze pierwſzych obrządkow, i Rugow Poſelſkich, względem Poſłow tylko nowo obranych zachowany będzie ten ſam ſpoſób, iaki ieſt o Seymie Ordynaryinym, w Artykule VIII. przepiſany, zaś Poſłowie, którzy z Seymu Ordynaryinego ſą zachowani, pod Rugi na Seymie gotowym podpadać nie będą.

4. Co ſię tycze Elekcyi Marſzałka, ta mieyſca mieć nie będzie, bo Marſzałek aż do przyſzłego Seymu Ordynaryinego, Urząd ſwóy ſprawować ma: w przypadku iednak śmierci Marſzałka, choroby iego, i nieprzytomności,

Vice-Marſzałek iego mieyſce zaſtąpi, podług przepiſu Prawa w Artykule XVIII.

5. Co ſię tycze wyznaczenia Sekretarza, i obrania Deputacyi Seymowey, to podług opiſu Prawa dla Seymu Ordynaryinego odprawi ſię.

6. Co ſię tycze Seymowey czynności, od czaſu Izb złączenia, po przywitaniu Króla i odpowiedzi Imieniem Jego przez Kanclerza; zaraz Marſzałek przyſtąpi do czytania Proiektow od Króla i Straży, a to w potrzebach zwołanego Seymu.

7. Wolno będzie każdemu z Seymuiących podawać *Proiekta* do tychże potrzeb ſtoſowne, a to w przeciągu dni trzech.

8. Co ſię tycze porządku, którym Deputacya Seymowa w podziele Proiektow na materye ma poſtępować, wyrażenia nad niemi ſwoich uwag, podawania ich do decyzyi Seymowey, i ſpoſobu decydowania tychże Proiektow w Seymie; ten ſam ſpoſób zachowany bydź ma, iaki ieſt opiſany dla

Seymow Ordynaryinych, wyiąwſzy to, że w czaſie Seymu gotowego Izby złączywſzy ſię, aż do zakończenia Seymu, nierozłączone razem ſeymować maią.

9. Czas, w którym ma zakończyć ſię Seym zawſze gotowy, zależeć będzie od potrzeb, okoliczności, i zdania Seymuiących proſtey większości wotów.

10. Zadne inne wyroki zwołanego gotowego Seymu ſtanowione bydź nie mogą, iak tylko w przypadkach wyſzczególnionych, do których zwoływane bydź mogą; a Seym gotowy ſtanowić ma o tey tylko materyi, do którey zwołanym będzie, lub o potrzebie po czaſie zwołania przypadłey, według opiſu Prawa, temuż Seymowi przyzwoitey.

11. A wſzyſtkie wchodzić nie maią *in Volumen* Praw Cywilnych, Krymi-nalnych i politycznych, ale pod tytułem: *Uchwał Nayważſzey Władzy Seymowey*, do poſłuſzeńſtwa, tak Urzędy wſzelkie, iako i Obywatelow obowiązywać będą, pókiby ie wola Rzeczypoſpolitey na naſtępuiącym Seymie Ordynaryinym nie uchyliła.

XXI.

O Seſsyach Seymowych w ogólności, i dawaniu głoſów w ſzczególności.

1. Seſſye Seymowe w Izbie Poſelſkiey, i w czaſie Izb złączonych, trwać powinny od godziny dziesiątey, do godziny trzeciey po południu, czyli od zaczęcia Seſſyi godzin pięć, a ſolwowane na dłużey bydź nie mogą, iak do dnia naſtępnego, wyiąwſzy Swięto.

2. Gdyby Marſzałek Seymowy nie był o godzinie dziesiątey zrana na Seſſyi; *primus ex ordine* Poſeł, w którey Prowincyi ieſt Laſka, podnosić na ten czas Laſkę ma, i obowiązek Marſzałka dopełniać, aż do przyiścia Marſzałka.

3. Jeżeliby *Turnus* przed godziną trzecią po południu nie był zaczęty; Seſſya kończyć ſię ma, i decyzya potym iuż żadna naſtępować nie będzie. Gdyby zaś *Turnus* przed godziną trzecią zaczął ſię, kończony zupełnie bydź powinien.

4. Jeżeli przychodzi Proiekt do decyzyi, głoſy dawane dłużey nie będą, tylko naydaley do godziny pierwſzey

po południu, o którey godzinie, ieżeliby którykolwiek z Seymuiących prosił o *Turnum*, Marszałek Seymowy nieodwłocznie przystąpi do ogłoszenia propozycyi i odbierania wotow *per Turnum*; iednakże i przed godziną wzmiankowaną, na żądanie Osób Seymuiących *Turnus* dany bydź może.

5. Nikt z Seymuiących od wotowania *in Turno* wymawiać się nie ma, zawieszeniem swego zdania, a kto wotować będzie głośno, od sekretnego wotowania oddalać się nie powinien, od czego tylko przypadek słabości uwolnić może.

6. Z kolei tylko każdy wotować powinien, po przeyściu zaś kolei w porządku, iuż wotować nie może, podobnie nie może wotować sekretnie, kto nie był na wotach głośnych, i nie wotował.

7. Nad powyższe obowiązki Marszałka Seymowego, i Narodowych wyżey Prawem opisane, ogólny dozór porządku Seymowych Sessyi w Izbie Senatorskiey do Marszałka pierwszego w porządku w Senacie będącego, a w Izbie Poselskiey do Marszałka Seymowego należy.

8. W złączonych Izbach porządek Sessyi należy wspolnie do Marszałka Seymowego, i Narodowych.

9. Marszałek Seymowy Posłom, a Marszałkowie Narodowi Senatorom, Ministrom i Marszałkowi Seymowemu, głosy rozdawać będą.

12. Gdyby w ktorey materyi dla sporow potrzeba było ściśleyszego porozumienia się, wtedy raz ieden w każdey materyi Marszałek Seymowy, za wniesieniem ktorego z Posłow, naywięcey na godzinę zawieść będzie mogł czynności Seymowe, w ktorym czasie wszyscy będą się mogli poufale naradzać i układać, a po tym upłynionym czasie, za uderzeniem Laski i oświadczeniem Marszałka, Izba Poselska do porządku powroci.

11. Nikt bez zabranego głosu *interlocutorie* przymawiać się nie może.

12. Jeżeli kilku Posłow razem głosu żąda, dawane głosy bydź maią porządkiem Prowincyi.

13. Po ogłoszoney propozycyi przez Marszałka Seymowego w Izbach, ża-

dna oppozycya przeciwko niey, iako przeciwko propozycyi z Prawa wyiętey, mieyſca mieć nie może, ale tę propozycyą zaraz Marſzałek Seymowy, ieżeli w Izbach złączonych, oddać ma Marſzałkowi pierwſzemu przy Laſce w Senacie będącemu, a ieżeli w rozłączonych, odeſłać ma temuż Marſzałkowi, i na tę propozycyą *Turnus* natychmiaſt iść ma.

14. Spoſob i porządek wotow ſekretnych do decydowania propozycyow będzie naſtępuiący: na ſtole ſtać będzie naczynie, ktore przedzielone bydź ma przegrodą wewnętrzną na dwie połowy; z tych iedna połowa pomalowana będzie biało, z napiſem *affirmative*, druga czarno z napiſem *negative*, ktore napiſy oznaczać będą w propozycyi tęż ſamą decyzyą, iaką ſtanowiły w głośnym wotowaniu. Z przedniey ſtrony naczynia tego u dołu, ma bydź dwoie zamczyſtych drzwiczek, iednę do białey, drugie do czarney połowy, z teyże ſtrony u gory będzie otwor, w ktorey włożona ręka, rzucić może gałkę do białey, lub czarney połowy ukrycie. Naczynie to, wewnątrz ma bydź ſuknem wybite; gałki do wotowania, będą wſzyſtkie iedney wielkości, kſztałtu i koloru; liczba zaś ich odpowiadać będzie liczbie Oſob Seymuiących, tak w Izbach złączonych, iako też oſobno w Izbie Senatorſkiey i Izbie Poſelſkiey; gdy w Izbach rozłączonych oſobno też Izby wotować będą, takowe naczynie przed zaczęciem wotow ſekretnych, ma bydź pierwey otwarte, i okazane całey Izbie, iż ieſt prożne. Po czym ieżeli *Turnus* idzie w oddzielnych Izbach, w Senacie zamknięte bydź ma naczynie, przez pierwſzego Marſzałka i przez pierwſzego z Deputacyi Seymowey Senatora, a w Izbie Poſelſkiey przez Marſzałka Seymowego i pierwſzego w Deputacyi Seymowey zaſiadaiącego Poſła; ieżeli zaś idzie *Turnus* w Izbach złączonych, naczynie zamknięte bydź ma przez Marſzałka Seymowego, i pierwſzego Marſzałka w Senacie. W Izbie Senatorſkiey Marſzałek pierwſzy w porządku przy Laſce będący, wzywać będzie głoſow po iednemu, i porządkiem Senatorow wotować maiących, a Sekretarz Koronny, lub iego mieyſce zaſtępuiący, każdemu przyſtępuiącemu do wotowania gałkę iedną publicznie oddawać będzie, ktory wrzuci ią w naczynie ſtoiące na ſtole; do podobnego

wotowania Posłowie, bądź w Izbach złączonych bądź w Izbie Poselskiey przez Marszałka Seymowego tym samym porządkiem, iak w wotach głośnych, wzywani będą, a Sekretarz Seymowy każdemu Posłowi przystępuiącemu do stołu, na ktorym stać będzie naczynie, publicznie gałką iednę odda, ktory nieodwłocznie wrzuci ią w toż naczynie: gdy się wotowanie zakończy, ieżeli to było w Izbach rozłączonych, tedy w Senacie Marszałek pierwszy z porządku przy Lasce będący, wraz z Deputowanemi Seymowemi Senatorami, a w Izbie Poselskiey, Marszałek Seymowy, także wraz z Deputowanemi Seymowemi, a ieżeli w Izbach złączonych, tedy Marszałek Seymowy, wraz z pierwszym Marszałkiem w Senacie b dącym, i Osobami w Deputacyi Seymowey zasiadaiącemi, tak z Senatu, iako i Posłow, przystąpią do rewizyi naczynia, i przeliczenia gałek, dla wynalezienia z nich wotow w materyi ktora decydowana będzie. Gdyby w naczyniu znalazło się więcey gałek nad rozdane, w takowym przypadku cała robota sekretnych wotow iest zła, i powtorzenia potrzebuie.

15. Krol ma prawo raz dać *votum* swoie, drugi raz *paritatem* rozwiązywać osobiście, lub nadesłaniem zdania swego na piśmie, a *votum* Krola dane głośne, chociaż *votum* sekretnego dawać nie będzie, iednak w wotach sekretnych liczony bydź ma.

16. Prawo żadne na tym Ordynaryinym Seymie, na ktorym ustanowione było, znoszonym bydź nie może.

17. Cokolwiek powiedziało się o Krolu w Seymowych czynnościach, to wszystko ma się rozumieć, gdy Krol iest przytomny w mieyscu Seymu odprawuiącego się, gdyby zaś przytomny nie był, Seym podług opisu Prawa odbyty bydź ma.

XXII.

O Sessyach Prowincyonalnych i na nich Elekcyach.

1. Sessye Prowincyonalne, na Seymach Ordynaryinych, zbierać się mogą we wszystkie dnie, w każdym czasie wolnym od Sessyi Seymowych; w przypadkach zaś extraordynaryinych,

za obwieszczeniem pierwszego w porządku Senatora, zbierać się będą.

2. Składać się będą Sessye Prowincyonalne z Senatorow i Posłow swoiey *respective* Prowincyi.

3 W czasie każdego Seymu, zaraz na początku onego, każda Prowincya na cały ciąg Seymu do odbywania Sessyow Prowincyonalnych, obierze dla siebie iedno mieysce.

4. Senator pierwszy w porządku, na Sessyi Prowincyonalney znayduiący się, prezydować ma, i ten żądaiącym głosy rozdawać będzie.

5. Każda Prowincya obierze iednego z Posłow do trzymania Protokułu na Sessyach Prowincyonalnych.

6. Będzie szczegolnieyszym obowiązkiem Sessyi Prowincyonalnych. 1. Dla zachowania kompletu dawać *pluralitate* pozwolenie żądaiącym odiazdu z Seymu, a żadna Prowincya nie będzie mogła dać zezwolenia wyiazdu od Seymu Senatorowi, lub Posłowi, tylko w tym umiarkowaniu, aby czwarta część Seymuiących, każdey *distinctim* Prowincyi w Seymie zostawała. 2. Odprawiać wszystkie Elekcye do wyboru na Sessyach Prowincyonalnych prawem oznaczone, ktore zawsze *semotis Arbitris* odbywać się maią, a w czasie tych Elekcyi żadne głosy zabierane nie będą. 3. Ułatwiać dezyderya Prowincyonalne i Projekta względem nich układać. 4. Porozumiewać się w materyach przychodzących do decyzyi Seymowych. 5. Kommissarze do wszystkich Kommissyow Narodowych obierani będą na Sessyach Prowincyonalnych, osobno do każdey Kommissyi, po odbytym iey examinie. 6. Na Sessyach Prowincyonalnych wybierani będą z Plenipotentow Miast, do Kommissyi Policyi, Skarbowey i Assessoryi, i na tychże Sessyach wyznaczeni będą, ktorzy do ktorey Kommissyi i Assessoryi należeć maią.

7. Składaiący Sessye Prowincyonalne Senatorowie i Posłowie, naypierwszą uwagę mieć powinni na kondycye do Elekcyinego Urzędu u iegaiącym się Prawem przepisane.

8. Sekretarz Seymowy, do Elekcyi, do Deputacyow Seymowych, do exa-

minu Straży i Kommiſſyow, odda Prezyduiącemu regeſtr wſzyſtkich Seymuiących, a do innych Elekcyi regeſtr Kandydatow podaiących ſię przez Marſzałka Seymowego podpiſany, ktory regeſtr Prezyduiący głośno przeczyta, a ieżeliby znaydowali ſię podani za Kandydatow, ktorzyby nie mieli za ſobą kondycyi prawem przepiſanych z tegoż regeſtru za zdaniem Prowincyi iednomyślnym, lub przez wota nawet ſekretne, wyłączeni bydź powinni.

9. Każda Elekcya naſtępuiącym odprawi ſię ſpoſobem: Sekretarz Seymowy tyle exemplarzow wydrukowanych regeſtru Kandydatow do Elekcyi odda Prezyduiącemu, aby wyſtarczał dla wſzyſtkich Senatorow i Poſłow wotować maiących z Prowincyi, Prezyduiący zaś każdemu Senatorowi i Poſłowi teyże Prowincyi idącemu do wotowania oddawać będzie ieden exemplarz regeſtru. Powinny ſtać ſtoliki zaſłonione od widoku, na ktorych wotuiący podkryślać maią Kandydatow; powinien ſtać na ſtole wazon, ktory pierwey ma bydź otworzony i publicznie okazany, że ieſt prożny, a potym, zamknięty bydź powinien dwoma kluczami, z ktorych ieden bydź ma

u Prezyduiącego, a drugi u pierwſzego z porządku Poſła Prowincyi Prezyduiący wzywać będzie porządkiem Senatorow i Poſłow do wotowania, a każdy wotuiący na ſtoliku zaſłonionym od widoku, podkryśli na regeſtrze tyle Kandydatow, iaka liczba podług Prawa ieſt potrzebna do obrania Kommiſſarzow, i tenże regeſtr zwinąwſzy, do wazonu ſtoiącego na ſtole, publicznie włoży; po odbytych wotach przez wſzyſtkich Senatorow i Poſłow Prowincyi; Prezyduiący za Aſſeſſorow do examinowania wotow wezwie z każdego Woiewodztwa pierwſzego Poſła. Examinatorowie otworzywſzy na publicznym widoku naczynie elekcyine, przeyrzą naypierwey wſzyſtkie regeſtra, doſtrzegaiąc, czy ſą podkreślone w takiey liczbie, iaka Prawem ieſt przepiſana; ktorykolwiek regeſtr nie miałby takiey liczby podkreśloney, lub znalazłby ſię opiſowi Prawa, o każdey w ſzczegolności Kommiſſyi, przeciwny, Examinatorowie natychmiaſt deklarować będą takowy regeſtr za nieważny i odrzucony; potym do przerachowania liczby wotow przyſtąpią, a ktorzy z Kandydatow będą mieli większość wotow, natychmiaſt ogłoſzonemi do funkcyi, do ktorey wy-

bieranemi będą, zoſtaną. — Ilekroć rowność wotow na ktorych Kandydatow znalazłaby ſię; Prezyduiący w porządku rozwiązania *paritatis votorum*, rozda dwie kartki każdemu wotuiącemu, przez iedną rękę piſane, lub drukowane, iedną z napiſem ſłowa: *affirmative*, drugą *negative*, i deklarować będzie publicznie, ktora kartka ktorego Kandydata oznacza. Wota tym ſamym porządkiem iść będą, co i pierwey, a każdy z oddanych ſobie dwoch kartek, iednę zwiniętą w wazon wrzuci. Przeliczone takowe wota przez Prezyduiącego i Aſſeſſorow, na ktorego z Kandydatow ukażą więkſzość, ten za obranego ogłoſzonym zoſtanie. Jeżeliby powtorna rowność wotow wypadła, do rozwiązania iey ſpoſob ten ſam wotowania powtarzanym będzie, poki więkſzość wotow na ktorego z Kandydatow nie okaże ſię; każda zaś Elekcya iednego dnia zakończona bydź powinna, i nigdy wazony z regeſtrami nierewidowanemi od Seſſyi do Seſſyi zoſtawiane bydź nie maią. Po zakończoney Elekcyi, Prezyduiący z Aſſeſſorami regeſtr obrawemu dla ogłoſzenia go w Izbach Seymowych odda.

XXIII.

XXIII.

Ubeſpieczenie Prawa o Seymach.

1. *Liberum veto*, Konfederacye wſzelkiego gatunku, i Seymy Konfederackie, iako duchowi nieyſzey Konſtytucyi przeciwne, Rząd obalaiące, ſpołeczność niſzczące, na zawſze znoſiemy.

2. Porządek Seymow, i wſzelkie ich obrządki, tak, iak ſą w teraźnieyſzym Prawie w całey rozciągłości przepiſane, iednym odtąd prawidłem Seymowania na zawſze będą, ktore całe Prawo teraźnieyſze o Seymach, za Prawo Konſtytucyine poſtanawiamy, a wſzelkie inne Prawa o porządku Seymowania dawniey uſtanowione, uchylamy.

XXIV.

O wyſtępkach przeciwko Seymowi.

1. Wyſtępek przeciwko Seymowi popełnia, ktokolwiek otacza mieyſce Seymowe woyſkiem, milicyą, lub kupą zbroyną, bądź do ſktonienia, bądź do gwałcenia woli Seymuiących; herſz-

towie i dowodźcy takowego gwałtu podpadać będą karze infamii i śmierci.

2. Ktokolwiek tamuie wniyście Senatorowi, czy Posłowi do Izb Ich właściwych, lub w czasie złączenia się Izb do Izby wspólney Senatorskiey; Herszтowie i dowodźcy takowego gwałtu, karze infamii i śmierci podpadać będą.

3. Ktokolwiekby w mieyscu i czasie Sessyi Seymowey z bronią ognistą był postrzeżony, albo oręża, choćby bez ranienia i zabóystwa zaczepnie dobył, lub złośliwie uderzył, ten karze infamii i śmierci podpadać ma.

4. Ktokolwiek proponuie związek Seymowy Konfederacki, a tym bardziey w ten wchodzi, na ten się pisze, i Seym arbitralnie odprawia, takowy karze infamii i śmierci podlega.

5. Sprawy tego gatunku, do Sądow Seymowych należą, ze zlecenia Seymu Ordynaryinego, lub zawsze gotowego.

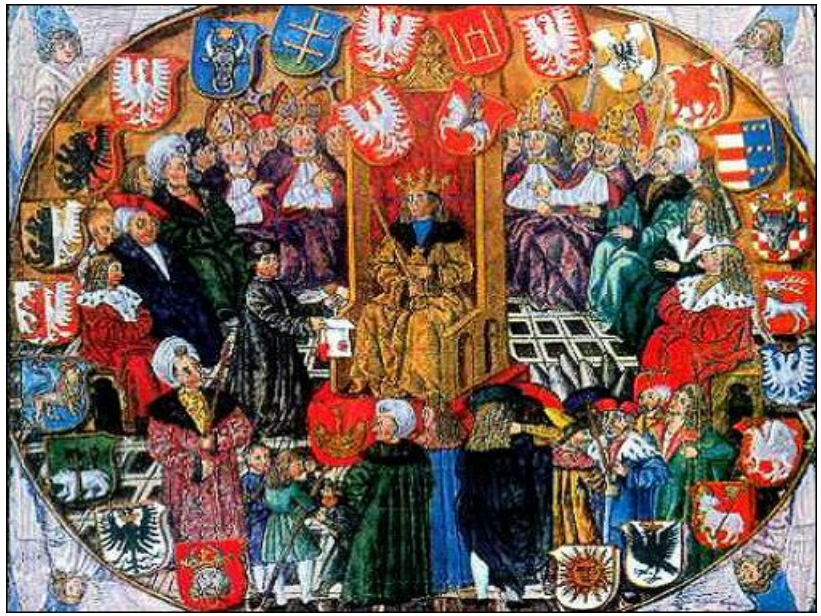
6. Ktoby z Seymuiących bez zezwolenia Prowincyi, od Seymu odieżdżał,

a przez to gdyby komplet Seymu był zerwany, w Sądach Seymowych odpowiadać ma.

Rozkład Czasu Seymowego.

Powitanie	dzień	1.
Rugi	dni	3.
Obranie Marszałka	dzień	1.
Złączenie Izb	dzień	1.
Elekcya Sędziow Seymowych	dzień	1.
Na czytanie Proiektow	dni	14.
Na czynienie Relacyi	dni	18.
Na materye Prawodawcze	dni	8.
Na Uchwały Seymowe	dni	12.
Na *Desideria* Woiewództw	dni	6.
Na Elekcyą Vice-Marszałka	dzień	1.
Kończenie Seymu i czytanie Konstytucyi	dni	4.
Liczba dni Seymowych wynosi		70.

SEJM WALNY

KONFEDERACJA GENERALNA NIEPOŁOMICKA A.D. 2014

www.sejmwalny.org.pl

MMXV